

Analyzing the Problems of Agricultural Cooperatives in Iran: Meta-Synthesis of Scientific Articles

Hosein Feizabadi¹ | Aliakbar Majdi² | Gholamreza Hasani Darmyan³ | Hadi Vakili⁴

1. Department of Social Sciences, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

E-mail: feiz1376@yahoo.com

2. Corresponding Author, Department of Social Sciences, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. E-mail: majdi@ferdowsi.um.ac.ir

3. Department of Social Sciences, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

E-mail: hassani@ferdowsi.um.ac.ir

4. Department of History, Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

E-mail: vakili@um.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 20 December 2023

Received in revised form:

08 June 2024

Accepted: 15 June 2024

Published online:

15 September 2024

Keywords:

Cooperative, Intrinsic problems, General Problems, Cooperation, Principles of Cooperation.

ABSTRACT

Agricultural cooperatives in Iran have always been influential in local and regional development. Despite the formation of agricultural cooperatives with different issues in the country, the mentioned cooperatives are facing many problems. Examining the problems of agricultural cooperatives will be effective in solving their problems and providing practical suggestions. The purpose of this research was to summarize the problems of agricultural cooperatives in Iran.

The qualitative meta-synthesis method was employed to conduct this study. All articles published in reliable scientific databases from 2001 to 2023 in English and Farsi regarding agricultural cooperatives in Iran were qualitatively analyzed. Ultimately, 17 articles were chosen, with 6 articles in English and 11 articles in Persian.

The results of the research showed that a group of problems are external and general that may be faced by other organizations and commercial companies. These problems include specialized activities, human resources, economic and financial issues, and management problems of cooperatives. Another category of agricultural cooperative issues pertains to internal issues that are associated with the specific structure of cooperatives. Consequently, there is a significant disparity between the current state of official agricultural cooperatives in Iran and the established structure, principles, and goals.

Agricultural cooperatives are an imported phenomenon that were not formed along the lines of traditional cooperatives and based on the needs of members. Considering the importance and necessity of adapting the structure of agricultural cooperatives to the native and local conditions of the rural and agricultural society of Iran, it is suggested to revise the structure and laws related to cooperatives to solve the problems of agricultural cooperatives.

Cite this article: Feizabadi, H., Majdi, A., Hasani Darmyan, Gh., & Vakili, H. (2024). Analyzing the Problems of agricultural cooperatives in Iran: meta-synthesis of scientific articles. *Community Development (Rural and Urban)*, 16(1): 127-144. <https://doi.org/10.22059/jrd.2024.369788.668835>

© The Author(s). Publisher: University of Tehran Press.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jrd.2024.369788.668835>

تحلیل مشکلات تعاونی‌های کشاورزی ایران: فراترکیب مقالات علمی

حسین فیض‌آبادی^۱ | علی‌اکبر مجدی^۲ | غلامرضا حسنی درمیان^۳ | هادی وکیلی^۴

۱. گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: feizl376@yahoo.com
۲. نویسندهٔ مسئول، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: majdi@ferdowsi.um.ac.ir
۳. گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: hassani@ferdowsi.um.ac.ir
۴. گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. رایانامه: vakili@um.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>تعاونی‌های کشاورزی در ایران همواره در توسعهٔ محلی و منطقه‌ای تأثیرگذار بوده‌اند. با وجود تشکیل شرکت‌های تعاونی کشاورزی با موضوعات مختلف در سطح کشور، تعاونی‌های مذکور با چالش‌های متعددی مواجه هستند. براین اساس، شناسایی مشکلات تعاونی‌های کشاورزی در راستای حل چالش‌های آنان و ارائهٔ پیشنهادهای عملی و کاربردی مؤثر خواهد بود. هدف تحقیق حاضر جمع‌بندی مشکلات تعاونی‌های کشاورزی در ایران است. برای این مطالعه از روش فراترکیب استفاده شد و کلیهٔ مقالات مرتبط با مشکلات تعاونی‌های کشاورزی در ایران که به روش کیفی از سال ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ به زبان انگلیسی و فارسی در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر علمی منتشر شده بودند بررسی شدند. درنهایت ۱۷ مقاله شامل ۶ مقاله به زبان انگلیسی و ۱۱ مقاله به زبان فارسی انتخاب شدند. نتایج تحقیق نشان داد دسته‌ای از مشکلات، بیرونی و عمومی است که ممکن است سایر تشکلهای و شرکت‌های تجاری نیز با آن مواجه باشند. چالش‌های مدیریتی تعاونی‌ها، مشکلات مرتبط به فعالیت تخصصی تعاونی‌ها، مشکلات مربوط به نیروی انسانی و مشکلات اقتصادی و مالی تعاونی‌ها از جملهٔ این چالش‌ها محسوب می‌شوند. دسته‌ای دیگر از مشکلات تعاونی‌های کشاورزی مربوط به مشکلات درونی مرتبط با ساختار خاص تعاونی‌هاست؛ به‌نحوی که فاصلهٔ زیادی بین وضعیت موجود تعاونی‌های کشاورزی رسمی در ایران با ساختار، اصول و اهداف تعریف‌شده وجود دارد.</p> <p>تعاونی‌های کشاورزی پدیده‌ای وارداتی است و در امتداد تعاونی‌های سنتی و براساس نیاز اعضا شکل نگرفته است. با توجه به اهمیت و ضرورت انطباق ساختار شرکت‌های تعاونی کشاورزی با شرایط بومی و محلی جامعهٔ روستایی و کشاورزی ایران، بازنگری در ساختار و قوانین مرتبط با تعاون برای حل مشکلات تعاونی‌های کشاورزی پیشنهاد می‌شود.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۹/۲۶</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۳/۱۹</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۶</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۶/۲۵</p> <p>کلیدواژه‌ها: اصول تعاون، تعاونی، مشکلات ذاتی، مشکلات عمومی، همکاری.</p>

استناد: فیض‌آبادی، حسین؛ مجدی، علی‌اکبر؛ حسنی درمیان، غلامرضا و وکیلی، هادی (۱۴۰۳). تحلیل مشکلات تعاونی‌های کشاورزی ایران: فراترکیب مقالات علمی. توسعهٔ محلی (روستایی-شهری)، ۱۶(۲): ۱۲۷-۱۴۴. <https://doi.org/10.22059/jrd.2024.369788.668835>

© نویسندگان.

ناشر: مؤسسهٔ انتشارات دانشگاه تهران.

DOI: <https://doi.org/10.22059/jrd.2024.369788.668835>

۱. مقدمه و بیان مسئله

تعاونی‌ها به‌عنوان تشکیلی اقتصادی و اجتماعی، ماهیتی متفاوت با سایر بنگاه‌های تجاری دارند. شکل تعاونی، مشارکت دموکراتیک و مالکیت محلی دارای منافع فراوانی فراسوی قلمرو اقتصادی است. تعاونی‌ها محل مناسبی برای مباحث محلی و اجتماعی هستند و به‌عنوان عرصه‌ای برای مشارکت دموکراتیک، به نیازهای اجتماع حساس‌ترند (دوبروهوچکی^۱، ۲۰۰۶: ۱۴۶). شرکت تعاونی با یک بنگاه عقلانی مدرن (به تعبیر وبر) متفاوت است. وبر معتقد است بنگاه مدرن فرصت سودآوری را به طرز عقلانی ارج می‌نهد و آن را شکار می‌کند (سوئدبرگ^۲، ۱۳۹۱: ۱۲۳). در حقیقت تعاونی‌ها در قلمرو یگانه‌ای بین حوزه‌های عمومی و خصوصی قرار گرفته‌اند (دوبروهوچکی، ۲۰۰۶: ۱۴۶). بنا بر تعریف اتحادیه بین‌المللی تعاون^۳ (۱۹۹۵) تعاونی یک اجتماع مستقل از افرادی است که به‌طور داوطلبانه برای رفع نیازها و آرمان‌های مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود از طریق یک بنگاه اقتصادی با مالکیت مشترک و نظارت مردمی گرد هم می‌آیند (کمبیرلی، ۱۳۸۵: ۲۰). حدود سه میلیون تعاونی در سراسر جهان وجود دارد. تعاونی‌ها در مجموع برای ۲۸۰ میلیون نفر شغل ایجاد کرده‌اند که معادل ۱۰ درصد از جمعیت شاغل جهان است. ۳۰۰ تعاونی بزرگ در جهان در سال ۲۰۱۶ گردش مالی بیش از ۲ تریلیون دلار داشتند (کاراکاس^۴، ۲۰۱۹: ۱).

تعاونی‌های کشاورزی به‌عنوان یکی از انواع تعاونی‌ها توسط کشاورزان ایجاد می‌شوند تا امکانات خود را با هم ترکیب کنند و قدرت مذاکره خود را در بازار افزایش دهند (فولتون و هیو^۵، ۲۰۰۹). کشاورزان با عضویت در تعاونی سهمی از سرمایه را می‌پذیرند و به‌عنوان شریک در اداره تعاونی طبق اصل دموکراتیک «هر فرد یک رأی» شرکت می‌کنند (بارودیدیر^۶ و همکاران، ۲۰۱۲). تعاونی‌های کشاورزی و روستایی در ایران بین سایر انواع تعاونی‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. در ایران از گذشته نمونه‌های بسیاری از همکاری، همیاری و تولید جمعی نظیر حراثت، بنه، صحرا، واره، شیرواره، بلوک، گالش و گاومیش وجود داشته است (طالب، ۱۳۹۱: ۲۶). تعاونی‌های کشاورزی در روستا نقش مهمی در کاهش مهاجرت روستا به شهر، افزایش مشارکت افراد در امور روستا و همچنین افزایش آگاهی روستاییان ایفا کرده‌اند (افضلی و همکاران، ۱۴۰۰). هدف از تشکیل تعاونی‌های کشاورزی، بهره‌برداری مطلوب و کارا از زمین‌های کشاورزی در روستاها است. اگر تعاونی‌های کشاورزی به‌درستی در سطح روستاها اجرا شود می‌تواند با تجمع زمین‌ها و کار مشترک از خردشدن زمین‌های کشاورزی که به‌دلیل تقسیم ارث به‌وجود می‌آید جلوگیری کند (صفری شالی، ۱۳۸۱).

علی‌رغم همه حمایت‌هایی که از بخش تعاون در ایران شده است، در مجموع تعاونی‌ها و از جمله تعاونی‌های کشاورزی موفق عمل نکرده‌اند. هرچند تاکنون بیش از ۲۱۵ هزار تعاونی در کشور به شکل رسمی ثبت شده است و از این تعداد حدود ۹۲ هزار تعاونی فعال هستند (وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۸: ۶۰). تاکنون فقط ۷ درصد از این سهم محقق شده است (صفری، ۱۳۹۷: ۶۳). کارشناسان و پژوهشگران نیز اعتقاد دارند تعاونی‌ها در ایران با توجه به چالش‌های متعددی که دارند، موفق عمل نکرده‌اند (اکبری، ۱۳۹۳: آجیلی، ۱۳۸۸؛ لطیفی، ۱۳۹۰؛ ترکمان، ۱۳۸۸؛ عباسی، ۱۳۸۸؛ حقایی، ۱۳۸۸؛ حضرتی، ۱۳۹۱؛ پهلوانی، ۱۳۸۷؛ فیض‌آبادی، ۱۳۸۸؛ هزارجریبی، ۱۳۹۱). با توجه به نگاه ویژه به بخش تعاون در قوانین و برنامه‌های اقتصادی کشور و نقش مهم آن در مردمی‌کردن اقتصاد، بررسی چالش‌های تعاونی‌ها از جمله تعاونی‌های کشاورزی از اهمیت خاصی برخوردار است.

1. Dobrohoczki
2. Swedberg
3. International Union of Cooperation
4. Karakas
5. Fulton and Hueth
6. Barraud-Didier

مطالعات بسیاری در حوزه مشکلات تعاونی‌های کشاورزی ایران انجام شده است. مطالعات انجام شده با بهره‌گیری از نظرات اعضا، مدیران، کارشناسان و فعالان بخش تعاون، هر کدام به بخشی از مسائل تعاونی‌های کشاورزی اشاره کرده‌اند. پژوهش‌های محدودی در قالب مطالعات تجمیعی انجام شده که چکیده و حاصل پژوهش‌های انجام‌یافته در این حوزه را به‌گونه‌ای نظام‌مند و به شیوه‌ای عملی پیش‌روی محققان قرار دهند (ر.ک: هاشمی، ۱۴۰۱؛ حسینی، ۱۳۹۹؛ رستگار، ۱۴۰۱). بررسی‌ها نشان داد درخصوص چالش‌های تعاونی‌های کشاورزی، تاکنون هیچ‌گونه مطالعه‌ای به شیوه فراترکیب انجام نشده که به‌صورت کیفی پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه را مطالعه کند؛ بنابراین مطالعه حاضر با بهره‌گیری از روش فراترکیب، پژوهش‌هایی را که در حوزه مسائل تعاونی‌های کشاورزی انجام شده بررسی می‌کند تا به این سؤال پاسخ دهد که چالش‌های اساسی تعاونی‌های کشاورزی در ایران چیست.

۲. ملاحظات نظری و پیشینه تحقیق

درباره مشکلات تعاونی‌ها و به‌ویژه تعاونی‌های کشاورزی مطالعات متعددی انجام شده است که هر کدام بر مبنای ملاحظات نظری و بستر اجتماعی و اقتصادی فعالیت تعاونی‌ها به موضوع پرداخته‌اند. برخی از نویسندگان بر نقش و بازیگری اصلی دولت در بروز مسائل تعاونی‌ها در کشورها تأکید دارند (ر.ک: اوکی^۱، ۱۹۹۷؛ اوزلپ و همکاران، ۲۰۲۰؛ دیماس^۲ و همکاران، ۲۰۲۲)؛ به‌عنوان نمونه اوکی (۱۹۹۷) معتقد است دولت‌های کشورهای درحال توسعه باید به‌طور کامل از دخالت در امور تعاونی‌ها کناره‌گیری کنند. او حل چالش‌های تعاونی‌ها را منوط به قطع ارتباط تعاونی‌ها با بروکراسی ناکارآمد دولت و برگشت به تعاونی‌ها سنتی می‌داند. برخی مطالعات، این دیدگاه را به چالش کشیده‌اند و برعکس، موفقیت تعاونی‌ها را نتیجه حمایت دولت قلمداد می‌کنند؛ به‌عنوان مثال مطالعه ایتفا^۳ (۲۰۲۲) نشان داد تعداد اعضای تعاونی‌ها در کشور اتیوپی از هزار نفر در سال ۱۹۶۰ به حدود ۲۱ میلیون نفر در سال ۲۰۲۲ رسیده است که نرخ رشد بسیار زیادی را نشان می‌دهد. یکی از دلایل اصلی رشد سریع تعاونی‌ها در اتیوپی، حمایت پایدار از بخش تعاون توسط دولت و بانک تعاونی اتیوپی است.

برخی از پژوهشگران بر عنصر همکاری به‌عنوان کلید موفقیت تعاونی‌ها تأکید کرده‌اند و عمده مشکلات تعاونی‌های کشاورزی را در ارتباط با عدم همکاری و مشارکت اعضا قلمداد می‌کنند (ر.ک: رجینا^۴ و همکاران، ۲۰۲۱؛ آبرا^۵ و همکاران، ۲۰۲۱). برخی مطالعات در بررسی مشکلات تعاونی‌ها، مدیریت تعاونی‌ها را کانون توجه قرار داده‌اند. به اعتقاد براندائو^۶ (۲۰۱۹) چالش‌های اصلی مدیریتی تعاونی‌های روستایی برزیل عبارت‌اند از: ۱. تعاونی‌ها با مشکلات مدیریتی مواجه هستند؛ چرا که در عین وفاداری به اصول تعاون باید رقابتی باشند؛ ۲. هیئت‌مدیره تعاونی‌ها رقابت در بازارهای انحصاری را دشوار می‌بینند؛ ۳. مشارکت کم اعضا در فرایندهای مدیریتی و تصمیم‌گیری در تعاونی‌ها؛ ۴. رفتار فرصت‌طلبانه اعضا در تعاونی‌ها.

برخی از تحقیقات بر مسائل ذاتی تعاونی که برای اعضای تعاونی مضراتی ایجاد می‌کند، متمرکز شده است؛ به‌عنوان نمونه اورتمن^۷ و همکاران (۲۰۰۷)، والتینف^۸ و همکاران (۲۰۱۲) پنج مشکل اصلی را که مربوط به ذات و ماهیت تعاونی‌ها است ارائه می‌دهند:

1. Okoye
2. Dimas
3. Etefa
4. Regina
5. Abera
6. Brandão
7. Ortmann
8. Valentinov

مشکل سواری مجانی^۱ (سواری آزاد): کوک (۱۹۹۵) و روخت (۱۹۹۹) سواری مجانی را نوعی از چالش‌های مالکیت مشترک می‌دانند. مشکل افق^۲: این مشکل به این معنا است که تعاونی‌ها تمایل دارند در دارایی‌هایی با سود بلندمدت (مانند تحقیق و توسعه و بازاریابی) سرمایه‌گذاری کمتری داشته باشند. در این شرایط مدیران تعاونی‌ها تحت فشار هستند تا به‌جای سرمایه‌گذاری در دارایی‌های اضافی، پرداخت‌های جاری به اعضا را افزایش دهند و بازخرید حقوق صاحبان سهام را به قیمت سود انباشته تسریع کنند (کوک، ۱۹۹۵).

مشکل پورتفوی^۳: با توجه به محدودیت خرید و فروش آزادانه سهام در تعاونی‌ها این مشکل به‌وجود می‌آید. این شرایط به پرتفوی سرمایه‌گذاری نامناسب منجر می‌شود (روخت، ۱۹۹۹).

مشکل کنترل^۴: مشکل کنترل و نظارت در تعاونی‌های با تعداد اعضای کم خیلی مشکل‌ساز نیست، اما در تعاونی‌های بزرگ موضوع کنترل، چالش‌هایی را برای تعاونی‌ها فراهم می‌کند.

مشکل هزینه تأثیرگذاری^۵: این هزینه‌ها می‌توانند هم هزینه‌های مستقیم فعالیت‌های نفوذ و هم هزینه‌های تصمیم‌های ضعیف را از نظر تخصیص نادرست منابع دربرگیرند.

یکی از موضوعاتی که به‌عنوان مشکلات ذاتی تعاونی‌ها مطرح است مشکلات نمایندگی^۶ در تعاونی‌های کشاورزی است. در نظریه نمایندگی به‌عنوان مثال آیزنهارت^۷ (۱۹۸۹)، فاما و جنسن^۸ (۱۹۸۳)، لافونت و مارتی مورت^۹ (۲۰۰۲) که اغلب برای تجزیه و تحلیل حاکمیت سازمان‌ها استفاده می‌شود، اعضا و سهامداران مسئولیت انجام یک وظیفه خاص را به‌عنوان عامل واگذار می‌کنند. در محیط تعاونی کشاورزی، تولیدکننده به عضویت تعاونی درمی‌آید و از این طریق وارد یک رابطه نمایندگی می‌شود که در آن مدیران (نماینده) باید تعاونی را به نفع اعضا اداره کنند. مشکلات نمایندگی در تعاونی‌های کشاورزی قابل توجه است (ر.ک: بورگن^{۱۰}، ۲۰۰۱؛ فنگ و هندریکس^{۱۱}، ۲۰۱۲؛ فولتون و لارسون^{۱۲}، ۲۰۰۹؛ ریچاردز^{۱۳} و همکاران، ۱۹۹۸). بورگن (۲۰۰۲) در بررسی چالش‌های نمایندگی چهار عامل را تأثیرگذار می‌داند:

اول: یکی از عواملی که می‌تواند بر میزان و قدرت مشکلات نمایندگی تأثیر بگذارد، میزان همگنی در بین اعضای تعاونی است. اگر اعضا به معنای واقعی همگن باشند، به احتمال زیاد مشکل نمایندگی آشکار نمی‌شود. مشکلات نمایندگی در صورتی که اعضای تعاونی به‌شدت پراکنده باشد تشدید می‌شود. دوم: هرچه کمک مالی اعضا به تعاونی کمتر باشد، چالش‌های نمایندگی در سازمان‌های تعاونی کمتر است. سوم: مشکلات نمایندگی زمانی که اعضای جدید به افزایش حجم تولید کمک می‌کنند کمتر آشکار می‌شود. اعضای جدید به‌عنوان سواران آزاد عمل می‌کنند؛ به این معنا که به‌طور انکارناپذیری از دارایی‌های موجود شرکت منتفع می‌شوند.

1. free rider

2. horizon problem

3. Portfolio problem

4. Control problem

5. Influence cost problem

6. Agency problems

7. Eisenhardt

8. Fama & Jensen

9. Laffont & Martimort

10. Borgen

11. Feng and Hendrikse

12. Fulton & Larson

13. Richards

چهارم: هرچه اعضا بیشتر به ارزش‌ها و راهبردهای تعاونی خود متعهدتر باشند، احتمال بروز چالش‌های نمایندگی کمتر می‌شود. به عبارتی هرچه اعضا فعال‌تر و متعهدتر باشند، مشکلات نمایندگی کمتر است.

براساس آنچه در ملاحظات نظری و پیشینه تحقیق مسائل تعاونی‌های کشاورزی بیان شد، می‌توان گفت چالش‌های تعاونی‌های کشاورزی در دو بخش آشکار می‌شود: بخش اول مشکلات ذاتی و درونی تعاونی‌های کشاورزی و بخش دوم مشکلات بیرونی تعاونی‌های کشاورزی است؛ مسائلی که از یک طرف ممکن است سایر شرکت‌های تجاری و بنگاه‌های اقتصادی با آن مواجه باشند و از طرفی خارج از ماهیت تعاونی‌های کشاورزی است.

۳. روش تحقیق

در این تحقیق، برای تحلیل چالش‌های تعاونی‌های کشاورزی از روش فراترکیب استفاده شد. فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که یافته‌های سایر تحقیقات کیفی در زمینه یک موضوع را به‌عنوان داده به‌کار می‌گیرد (عابدی جعفری و امیری، ۱۳۹۸). رویکردهای مختلف به فراترکیب وجود دارد ۱. ادغام یافته‌های مطالعات متعدد یک محقق در زمینه مرتبط، ۲. ترکیب مطالعات توسط محققان مختلف در زمینه مرتبط، و ۳. خلاصه کمی عناصر کلیدی در مطالعات کیفی (والش^۱ و همکاران، ۲۰۰۵). پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد دوم، مطالعات محققان مختلف در زمینه مسائل تعاونی‌های کشاورزی در ایران را ترکیب می‌کند و تفسیری از نتایج تحقیقات ارائه می‌دهد.

در تحقیقات کیفی عموماً به‌جای مفهوم اعتبار و روایی از مفهوم «قابلیت اعتماد»^۲ استفاده می‌شود (عباسی، ۱۳۹۸). برای این منظور در مطالعات فراترکیب پنج روش بازبینی، کیفیت مطالعات اولیه، تحلیل‌گران مستقل، شفافیت و اعتبارسنجی توسط محققان اولیه متداول است (عابدی جعفری و امیری، ۱۳۹۸). در این مطالعه ابتدا پژوهشگران مسیر انجام تحقیق و کدگذاری‌ها و کلیدواژه‌ها را بررسی کردند. سپس هرکدام از نویسندگان به‌صورت مستقل بر فرایند جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها نظارت داشتند. درنهایت برای کنترل مفاهیم استخراج‌شده از یک نفر خبره کمک گرفته شد و کیفیت مراحل تحقیق و نحوه جمع‌آوری داده‌های تحقیق مورد تأیید قرار گرفت. نمونه تحقیق نیز براساس روش نمونه‌گیری هدفمند و نظری فلیک (۱۳۹۱) از بین مطالعات انجام‌شده درخصوص مشکلات تعاونی‌های کشاورزی در ایران انتخاب شد (مطالعاتی که از سال ۱۳۸۰ تا سال ۱۴۰۲ انجام شده است). منابع این مطالعه در دو بخش انگلیسی و فارسی از پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر علمی انگلیسی و فارسی و همچنین دو نشریه تخصصی در حوزه تعاون استخراج شده است.

در این تحقیق معیار انتخاب مقالات عبارت‌اند از: مطالعه پژوهشی مربوط به مشکلات تعاونی‌های کشاورزی؛ مقالات شامل دو زبان فارسی و انگلیسی؛ تحقیقات در ارتباط با کشور ایران در بازه زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲؛ انتشار مقالات در یکی از نشریات معتبر داخلی یا خارجی؛ کلمه کلیدی جستجو در فارسی کلمه تعاون؛ کلمات کلیدی جستجو در انگلیسی کلمات Iran و Cooperative. به‌طور کلی با استفاده از روش‌های ذکرشده ۶۳۵ مقاله در جستجوی اولیه استخراج شدند. پس از بررسی عناوین مقالات، ۳۳۴ مقاله کنار گذاشته شد. در مرحله بعدی چکیده ۳۰۱ مقاله بررسی و درنهایت ۱۷ مقاله جهت بررسی انتخاب شدند. در جدول ۱ فرایند انتخاب مقالات نشان داده شده است. در جدول‌های ۲ و ۳ نیز فهرست مقالات مورد بررسی شامل ۷ مقاله به زبان انگلیسی و ۱۱ مقاله به زبان فارسی ذکر شده است.

1. Walsh

2. Trustworthiness

جدول ۱. تعداد مقالات جستجو شده در پایگاه مقالات

کل	پایگاه مقالات فارسی				پایگاه مقالات انگلیسی				جستجوی اولیه
	نشریه تعاون و کشاورزی	مجلات تخصصی نور	اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی	پرتال جامع علوم انسانی	Journal of Co-operative Organization	Science Direct	springer	google scholar	
۶۳۵	۳۸۱				۲۵۴				
۳۰۱	۲۴۵				۵۶				بررسی چکیده
۱۷	۱۱				۶				بررسی متن

جدول ۲. فهرست نهایی مقالات انگلیسی

ردیف	عنوان	سال انتشار
۱	Agricultural Cooperatives for Agricultural Development in Iran	2011
۲	Application of strategic planning for extension and development of agricultural production cooperatives in Iran	2011
۳	Assessment Improving and Organizing Mechanism of Water Users Cooperatives Using AHP Method in Esfarayen County, Iran	2016
۴	The economic, social, and ecological impacts of wild pistachio (<i>Pistacia atlantica</i> Desf.) oleo-gum resin extraction cooperatives in Zagros forests, Ilam province, Iran	2015
۵	Rural Development Factors with an Emphasis on the Role of Cooperatives in Guilan Province, Iran	2016
۶	Farmer Cooperatives as an Agricultural Innovation System for Organizing and Changing Rural Land Use From Peasantry to Collective Action Among Villagers in Iran	2018

جدول ۳. فهرست نهایی مقالات فارسی

سال انتشار	عنوان	ردیف
۱۴۰۰	طراحی و تبیین مدل توسعه شرکت های تعاونی کشاورزی با رویکرد داده بنیاد (مورد مطالعه: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی)	۱
۱۳۹۸	نقش تعاونی های تولیدی و غیرتولیدی بر کنترل تورم در استان کرمانشاه با تأکید بر اهمیت تعاون در اسلام	۲
۱۳۸۹	شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی های کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی بخش مرکزی شهرستان خدابنده	۳
۱۳۹۵	بررسی رکود تعاونی های مرغ تخم گذار استان کرمانشاه	۴
۱۳۸۷	گونه شناسی یاریگری ها و تعاونی های سنتی در ایران	۵
۱۳۸۲	واره: نوعی تعاونی سنتی کهن و زنانه در ایران	۶
۱۳۹۰	بررسی موانع و مشکلات تعاونی های روستایی در بازاریابی محصولات کشاورزی (مورد مطالعه: شرکت تعاونی روستایی روستای کوشک هزار بیضا)	۷
۱۳۸۶	بررسی و تحلیل کیفی مشکلات تعاونی های روستایی استان کرمانشاه از دیدگاه مدیران عامل	۸
۱۳۹۸	شناسایی و تحلیل چالش های شرکت های تعاونی عشایری استان ایلام با استفاده از تحلیل مضمون	۹
۱۳۹۴	شاخص های شناسایی تعاونی های موفق کشاورزی	۱۰
۱۳۹۳	بررسی عوامل بازدارنده توسعه تعاونی های کشاورزی شهرستان دهلران با استفاده از رهیافت نظریه بنیانی	۱۱

۴. یافته‌های تحقیق

رویکرد روش‌شناختی تحقیقات: در بررسی رویکرد روش‌شناختی مشخص شد ۵۲/۹ درصد از تحقیقات، رویکرد توصیفی-تحلیلی داشته‌اند. رویکردهای استفاده از مدل‌های اقتصادی و رویکرد داده‌بنیاد هرکدام ۱۷/۶ درصد از سهم تحقیقات مرور شده را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین سهم رویکردهای مطالعه موردی و دلفی ۵/۹ درصد است.

ابزار گردآوری داده‌ها: بیشترین ابزار گردآوری داده‌ها اسنادی و مصاحبه عمیق با ۴۱/۲ درصد است. ابزار پرسشنامه باز و بحث گروهی متمرکز نیز به ترتیب ۱۱/۸ درصد و ۵/۹ درصد از سهم ابزار گردآوری داده‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

محدوده مورد مطالعه: در ۴۱/۲ درصد مطالعات، کل کشور به‌عنوان محدوده مورد مطالعه تعیین شده است. ۳۵/۳ درصد از مطالعات یکی از استان‌های کشور و ۲۳/۵ درصد نیز یکی از شهرستان‌ها را به‌عنوان محدوده مورد بررسی تعیین کرده‌اند.

مهم‌ترین مشکلات تعاونی‌های کشاورزی: بیشترین چالش‌های ذکرشده در مطالعات مربوط به همکاری و مشارکت اندک اعضا در فعالیت‌های مختلف تعاونی است. در مجموع ۳۰ مشکل مربوط به تعاونی‌های کشاورزی در تحقیقات شناسایی شده که در جدول ۴ نشان داده شده است.

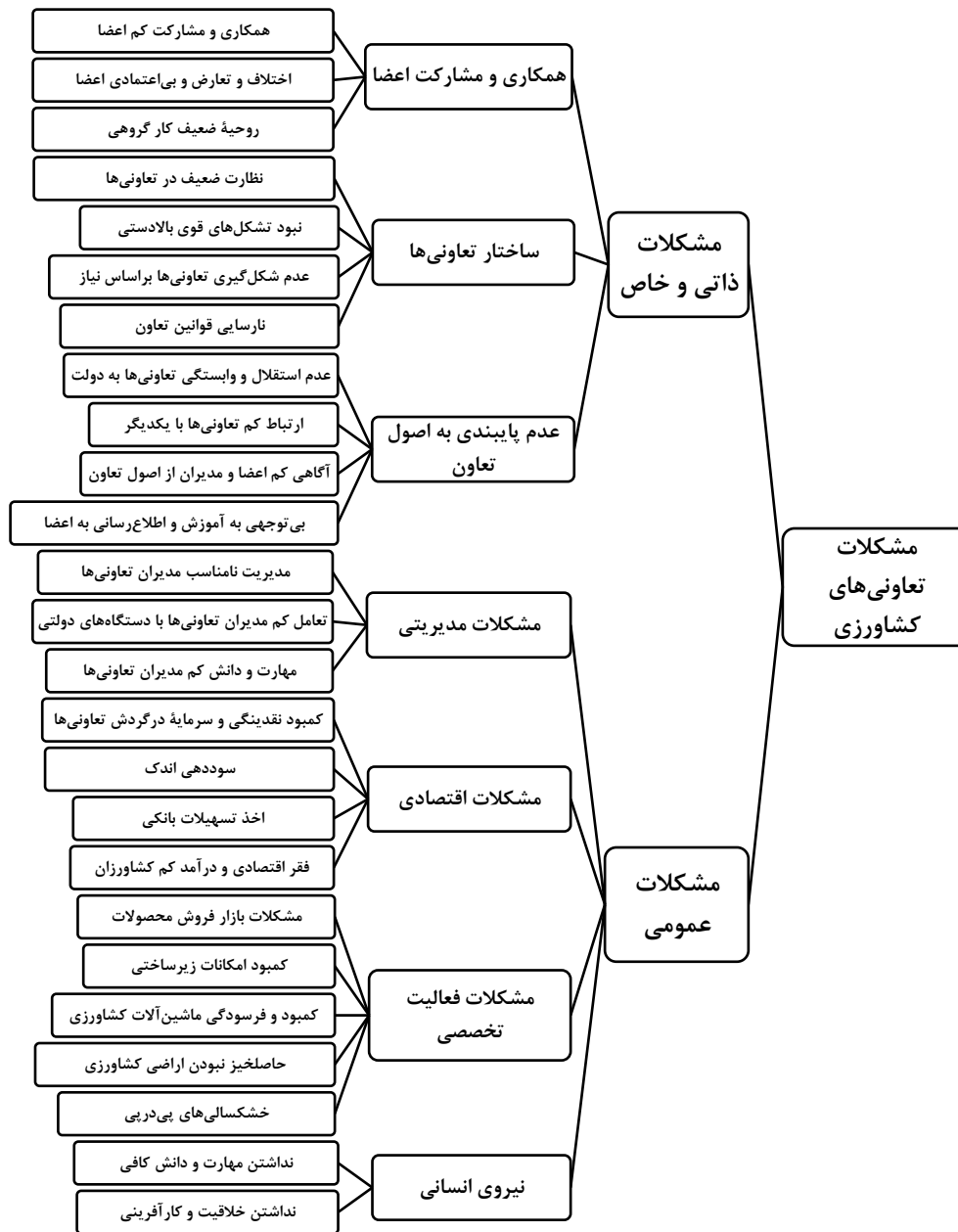
جدول ۴. عمده مشکلات تعاونی‌های کشاورزی در مطالعات انجام‌شده

ردیف	عنوان مشکل	منبع	فراوانی
۱	همکاری و مشارکت کم اعضا در فعالیت‌های تعاونی	فاطمی و همکاران (۲۰۱۱)، مهدوی (۲۰۱۵)، الفتی و همکاران (۱۴۰۰)، بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، رستمی تبار (۱۳۸۶)، حیدری و همکاران (۱۳۹۴)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، فرهادی (۱۳۸۷)، عباسی (۱۳۸۲)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)، آرایش (۱۳۹۸)	۱۱
۲	کمبود نقدینگی و سرمایه در گردش	عارف (۲۰۱۱)، فاطمی و همکاران (۲۰۱۱)، حسین‌پور و همکاران (۲۰۱۶)، گل‌محمدی (۲۰۱۸)، الفتی و همکاران (۱۴۰۰)، سهیلی و همکاران (۱۳۹۸)، بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)، رستمی تبار (۱۳۸۶)، حیدری و همکاران (۱۳۹۴)	۱۰
۳	مشکلات مدیریتی تعاونی‌ها	عارف (۲۰۱۱)، فاطمی و همکاران (۲۰۱۱)، بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، آرایش (۱۳۹۸)، حیدری و همکاران (۱۳۹۴)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)	۶
۴	بی‌توجهی به آموزش اعضا	عارف (۲۰۱۱)، حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)، آرایش (۱۳۹۸)، حیدری و همکاران (۱۳۹۴)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)	۶
۵	مهارت و دانش اندک اعضا	حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، آرایش (۱۳۹۸)، حسین‌پور و همکاران (۲۰۱۶)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، آرایش (۱۳۹۸)	۶
۶	حمایت کم دولت از تعاونی‌ها	افتی و همکاران (۱۴۰۰)، حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)، رستمی تبار (۱۳۸۶)، آرایش (۱۳۹۸)	۵
۷	مشکلات بازار فروش محصولات	بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، رستمی تبار (۱۳۸۶)، آرایش (۱۳۹۸)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)	۵
۸	تعدد قوانین تعاون و حمایت کم قانونی از تعاونی‌ها	افتی و همکاران (۱۴۰۰)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، آرایش (۱۳۹۸)	۴
۹	دخالت دولت در امور تعاونی‌ها	بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، آرایش (۱۳۹۸)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، عباسی (۱۳۸۲)	۴
۱۰	اختلاف، تضارب و بی‌اعتمادی بین اعضا	عارف (۲۰۱۱)، حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، رستمی تبار (۱۳۸۶)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)	۴

ردیف	عنوان مشکل	منبع	فراوانی
۱۱	فقر اقتصادی و درآمد کم کشاورزان	حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، رستمی تبار (۱۳۸۶)	۳
۱۲	عدم پایداری اعضا به اصول تعاون	حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، آرایش (۱۳۹۸)	۳
۱۳	نظارت ضعیف در تعاونی‌ها	حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، حیدری و همکاران (۱۳۹۴)، آرایش (۱۳۹۸)	۳
۱۴	سوددهی کم تعاونی‌ها و مشکلات مالی	بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، آرایش (۱۳۹۸)، مهدوی (۲۰۱۵)	۳
۱۵	مشکل ماشین‌آلات کشاورزی (کمی و کیفی)	فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)، رستمی تبار (۱۳۸۶)، آرایش (۱۳۹۸)	۳
۱۶	ضعف در ساختار تعاونی‌ها	بیگی و همکاران (۱۳۹۵)، فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)، آرایش (۱۳۹۸)	۳
۱۷	روحیه ضعیف کار گروهی و تیمی	ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، آرایش (۱۳۹۸)	۲
۱۸	کمبود امکانات زیرساختی	فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)	۱
۱۹	کمبود نیروی انسانی در تعاونی‌ها	فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۰)	۱
۲۰	خشکسالی و مرغوب نبودن زمین	آرایش (۱۳۹۸)	۱
۲۱	فساد اداری	آرایش (۱۳۹۸)	۱
۲۲	نداشتن کارآفرینی و خلاقیت	آرایش (۱۳۹۸)	۱
۲۳	کم‌رنگ بودن ارتباط تعاونی‌ها با یکدیگر	حیدری و همکاران (۱۳۹۴)	۱
۲۴	تعامل کم تعاونی‌ها با دستگاه‌های دولتی	حیدری و همکاران (۱۳۹۴)	۱
۲۵	عدم احساس نیاز به تشکیل تعاونی	ولی‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)	۱

بررسی چالش‌های عنوان شده نشان می‌دهد دسته‌ای از مشکلات مربوط به ماهیت و ذات تعاونی‌ها است؛ مشکلاتی که مربوط به همکاری و مشارکت اعضا، ساختار تعاونی‌ها و عدم پایداری به اصول تعاون است. در مقابل، دسته‌ای دیگر از چالش‌ها خاص تعاونی‌ها نیست و همه تشکل‌ها و فعالان حوزه اقتصادی با آن مواجه‌اند. چالش‌های اقتصادی و مالی، مدیریتی، نیروی انسانی و مشکلات فعالیت هر تعاونی از جمله مسائل شناسایی شده هستند که عمومی‌اند و مختص تعاونی‌ها نیستند. در نمودار ۱ مشکلات شناسایی شده تعاونی‌ها در مقالات مورد بررسی در دو دسته مشکلات ذاتی و خاص و مشکلات عمومی تعاونی‌ها نشان داده شده است.

شکل ۱. مشکلات تعاونی‌های کشاورزی

۵. بحث و نتیجه‌گیری

مطالعات بسیاری در حوزه چالش‌های تعاونی‌های کشاورزی ایران انجام شده که هرکدام به بخشی از مسائل تعاونی‌ها اشاره کرده‌اند. در این مطالعه ۱۷ تحقیق کیفی انتخاب و تحلیل شدند. نتایج نشان داد عمده مسائل شناسایی شده در تحقیقات، مربوط به همکاری و مشارکت اعضا، مسائل مالی و اقتصادی، مسائل مدیریتی و چالش‌های نیروی انسانی است. چالش‌های شناسایی شده در تحقیقات، در دو بعد قابل دسته‌بندی است. بخشی مربوط به ماهیت تعاونی‌ها است. با توجه به تفاوت ذاتی تعاونی‌ها با سایر شرکت‌های تجاری، این دسته از چالش‌ها فقط مربوط به تعاونی‌ها است. دسته دوم مسائل عمومی و بیرونی که همهٔ تشکلهای و شرکت‌های تجاری با آن مواجه هستند.

مشکلات ذاتی و درونی تعاونی‌ها شامل سه گروه همکاری و مشارکت اعضای تعاونی‌ها، ساختار و نیز عدم پایداری به اصول تعاون است. براساس معنای لغوی تعاون، یکی از ویژگی‌های اصلی تعاونی‌ها همکاری و مشارکت اعضا است. نتایج مطالعات نشان می‌دهد این ویژگی اساسی در تعاونی‌های کشاورزی در ایران شکل نگرفته است. اختلاف بین اعضای تعاونی‌ها، تشکیل تعاونی‌های خانوادگی با حداقل ۷ نفر و عدم عضویت شاغلان در تعاونی‌های تولیدی کشاورزی، از مشخصه‌های مشکل مذکور است. از چالش‌های دیگر ذاتی تعاونی‌ها، ساختار شکل‌گیری شرکت‌های تعاونی کشاورزی است. تعدد قوانین تعاون، نبود تشکلهای مستقل و قوی بالادستی، عدم شکل‌گیری تعاونی‌ها براساس نیاز اعضا و مشکلات نظارتی در تعاونی‌ها از جمله مسائل ساختاری تعاونی‌های کشاورزی است. درنهایت عدم پایداری به اصول تعاون، یکی دیگر از چالش‌های ذاتی محسوب می‌شود. نتایج مطالعات نشان می‌دهد اعضا و مدیران تعاونی‌های کشاورزی ضمن اینکه شناخت بسیار کمی از این اصول دارند، پایبند به این اصول نیز نیستند. عدم پایداری به اصول استقلال تعاونی‌ها، آموزش و اطلاع‌رسانی و ارتباط بین تعاونی‌ها با یکدیگر، سه اصل از اصول هفت‌گانهٔ تعاون است که در تحقیقات به آن‌ها اشاره شده است.

درمجموع درخصوص مشکلات ذاتی و درونی تعاونی‌های کشاورزی می‌توان گفت شکاف و فاصلهٔ زیادی بین وضعیت موجود تعاونی‌های کشاورزی رسمی در ایران با ساختار، اصول و اهداف تعریف‌شده در اسناد و قوانین وجود دارد. به تعبیر طالب (۱۳۹۱)، شرکت‌های تعاونی پدیده‌ای وارداتی محسوب می‌شوند و حتی قبل از طرح نیاز به تأسیس چنین مؤسسه‌ای، قانون آن تدوین و تصویب شده است. تعاونی‌ها در ایران توسط دولت و بنا بر توصیه و راهنمایی کارشناسان خارجی دایر شده‌اند. فلسفهٔ تشکیل تعاونی‌ها و اهدافی که دولت در این زمینه دنبال می‌کرده در دوره‌های مختلف متفاوت است. وابستگی تعاونی‌ها به دولت و کمک‌های مالی و فنی ارائه‌شده به آن‌ها امکان کمتری به حرکت‌های خودجوش مردمی برای تأسیس تعاونی‌های رسمی داده است. به این ترتیب اصول و مقررات تعاونی‌ها قبل از اینکه از تجارب و نیازهای عملی فعالیت تعاونی‌ها ناشی شوند یا بدون اینکه نیم‌نگاهی به مسائل عرفی و مقررات نانوشتهٔ تعاونی‌های سنتی داشته باشند، از تجارب تعاونی‌های اروپایی و از اصول بین‌المللی تعاونی‌ها نشئت گرفته‌اند.

چالش‌های عمومی و بیرونی تعاونی‌ها شامل چهار گروه مشکلات مدیریت تعاونی‌ها، فعالیت تخصصی تعاونی‌ها، نیروی انسانی و مشکلات اقتصادی تعاونی‌ها است. این چالش‌ها مختص تعاونی‌های کشاورزی نیست و کم‌وبیش سایر تشکلهای، شرکت‌ها و فعالان اقتصادی با این مسائل مواجه‌اند. در این دسته از مسائل، تمرکز تحقیقات بیشتر بر مسائل مالی و مدیریتی تعاونی‌های کشاورزی است. نکتهٔ قابل‌بحث و مهم در چالش‌های عنوان‌شده در تحقیقات بررسی شده این است که هرچند در این مطالعات به بخشی از مشکلات ذاتی تعاونی‌ها اشاره شده، در مقایسه با مطالعاتی که در ارتباط با تعاونی‌های کشاورزی در سایر کشورها انجام شده، ضعف نظری تحقیقات کاملاً مشهود است. هیچ‌کدام از این مطالعات به چالش‌های ذاتی تعاونی‌ها از جمله نمایندگی، سواری آزاد، حقوق

مالکیت، سود سهام، عضویت و تصمیم‌گیری در تعاونی‌ها و... که دارای مباحث و ملاحظات نظری خاصی هستند و در بسیاری از تحقیقات خارجی به آن‌ها پرداخته شده اشاره نکرده‌اند (ر.ک: اورتمن و همکاران، ۲۰۰۷؛ والتینف و همکاران، ۲۰۱۲؛ کوک، ۱۹۹۵؛ وروخت، ۱۹۹۹؛ آیزنهارت، ۱۹۸۹؛ فاما و جنسن، ۱۹۸۳؛ لافونت و مارتی مورت، ۲۰۰۲؛ بورگن، ۲۰۰۱؛ فنگ و هندریکس، ۲۰۱۲؛ فولتون و لارسون، ۲۰۰۹؛ ریچاردز و همکاران، ۱۹۹۸؛ بورگن، ۲۰۰۲). نبود مباحث نظری و چارچوب مفهومی مشخص در تحقیقات انجام‌شده درخصوص تعاونی‌های کشاورزی ایران قطعاً در کیفیت تحقیقات تأثیرگذار خواهد بود. این موضوع چالش مهمی است که باید محققان حوزه تعاون برای رفع آن اقدام کنند.

نکته مهم و قابل توجه برای حل مشکلات تعاونی‌های کشاورزی که در پیشنهاد‌های این تحقیقات اشاره شده، اصلاح ساختار و قوانین تعاون است. هرچند تعاونی‌های سنتی کشاورزی در ایران نیازمند قانون رسمی و ساختار مشخص نیستند و براساس هنجارهای بومی و محلی شکل گرفته‌اند، فعالیت تعاونی‌های کشاورزی رسمی بدون در نظر گرفتن قانون و ساختار مشخص امکان‌پذیر نیست. بعد از تشکیل اولین تعاونی رسمی ایران در سال ۱۳۱۴ در شهرستان گرمسار (وزارت تعاون، ۱۳۸۴: ۳۳) تعاونی‌های کشاورزی و روستایی به‌عنوان قدیمی‌ترین نوع تعاونی‌ها در مناطق روستایی کشور شکل گرفتند. اولین قانون مختص تعاونی‌ها در سال ۱۳۵۰ تصویب شد و پس از انقلاب، قانون بخش تعاونی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۷۰ تصویب و به تبع آن وزارت تعاون تشکیل شد. در قانون اساسی دو اصل اشاره مستقیم به تعاون دارد. علاوه‌براین در بودجه‌های سنواتی، جایگاه ویژه‌ای برای بخش تعاون در نظر گرفته می‌شود. با وجود این، تعاونی‌ها در ایران از جمله تعاونی‌های کشاورزی در مجموع موفق نبوده‌اند و نتوانسته‌اند به سهم چشمگیری در اقتصاد دست یابند (صفری، ۱۳۹۷: ۶۳). با در نظر گرفتن مباحث بیان شده، چند پیشنهاد سیاستی و برای سایر نویسندگان ارائه می‌شود. اول، با توجه به تحولات سریع در دنیای امروز، پیشنهاد می‌شود قوانین تعاون اصلاح و بازنگری شود. دوم، چنان‌که اشاره شد، تعاونی‌ها از جمله تعاونی‌های کشاورزی پدیده‌ای وارداتی‌اند و در امتداد تعاونی‌های سنتی و براساس نیاز اعضا شکل نگرفته‌اند. به عبارتی اصول تعاون، اهداف تعاون، ساختار تعریف‌شده شرکت‌های تعاونی و بسیاری از موضوعات مرتبط با تعاونی‌های رسمی از جمله تعاونی‌های کشاورزی برگرفته از تعاونی‌های اروپایی است؛ بنابراین به دلیل شکاف در ساختار تعریف‌شده شرکت‌های تعاونی کشاورزی با شرایط بومی و محلی جامعه روستایی و کشاورزی ایران، بازنگری در ساختار و اصول تعاون با توجه به شرایط بومی و محلی جهت حل مشکلات تعاونی‌های کشاورزی به‌عنوان امری مهم و ضروری پیشنهاد می‌شود. سوم، علاوه‌براین با توجه به مسائل درونی و ذاتی تعاونی‌های کشاورزی به سایر نویسندگان، مطالعه دقیق تعاملات درونی تعاونی‌های کشاورزی با استفاده از روش‌های کیفی پیشنهاد می‌شود. درخصوص محدودیت‌های تحقیق نیز می‌توان گفت تعداد کم مطالعات کیفی انجام‌شده در حوزه مشکلات تعاونی‌های کشاورزی ایران به‌ویژه مطالعات منتشرشده در نشریات خارجی، یکی از محدودیت‌های اساسی این تحقیق به‌شمار می‌رود. هیچ مطالعه‌ای که توسط نویسندگان خارجی با این موضوع انجام شده باشد، در جستجوها یافت نشد و تمام این مطالعات نیز مربوط به نویسندگان ایرانی بودند.

مأخذ مقاله: مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی تجربه تعاونی‌ها در ایران: بررسی تطبیقی - تاریخی از سال ۱۳۰۰ تا دوره حاضر»، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد. در این مقاله تعارض منافعی وجود ندارد.

منابع

- آجیلی، عبدالعظیم، منجم‌زاده، زهره و اشرفی، پریسا (۱۳۸۸). بررسی مسائل و مشکلات تعاونی‌های زنان استان خوزستان و راهکارهای کمی و کیفی آن‌ها. *نشریه تعاون*، ۲۰(۲۰۹-۲۰۸)، ۶۳-۷۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27835464.1388.20.208209.5.8>
- آرایش، محمدباقر (۱۳۹۸). شناسایی و تحلیل چالش‌های شرکت‌های تعاونی عشایری استان ایلام با استفاده از تحلیل مضمون. *نشریه تعاون و کشاورزی*، ۸(۳۰)، ۱۲۵-۱۶۵.
- افضلی، زینب و زارع مهرجردی، محمدرضا (۱۴۰۰). بررسی تأثیر کرونا بر افول کسب‌وکار تعاونی‌های کشاورزی. *نشریه مدیریت کسب‌وکارهای بین‌المللی*، ۴(۳)، ۹۱ تا ۱۰۳. <https://doi.org/10.22034/jiba.2021.45467.1681>
- اکبری، حسین (۱۳۹۳). طرح جامع تشکیل و توسعه تعاونی‌های استان خراسان شمالی. طرح تحقیقاتی اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی خراسان شمالی.
- الفتی، جلال، رنگریز، حسن، احمدی، کیومرث، و رضایی، بیژن (۱۴۰۰). طراحی و تبیین مدل توسعه شرکت‌های تعاونی کشاورزی با رویکرد داده‌بنیاد (مورد مطالعه: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی). *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۰(۳۷)، ۸۷-۱۱۴.
- پهلوانی، مصیب، کریم، محمدحسین، و قربانی، حسین (۱۳۸۷). بررسی و نظرسنجی درباره مشکلات و توانمندی‌های بخش تعاون استان سیستان و بلوچستان. *فصلنامه روستا و توسعه*، ۱۱(۱)، ۱۰۱-۱۲۹. http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59276.html
- ترکمان، مهدی، و افشار، مهدی (۱۳۸۹). بررسی نقاط قوت و ضعف مدیران و راه‌های بهبود مهارت‌های مدیریتی در شرکت‌های تعاونی فعال استان همدان. *نشریه تعاون*، ۲۱(۲۰)، ۱۱۱-۱۲۷. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27835464.1389.21.2.6.2>
- حسینی، سید شمس‌الدین، پدرام، عبدالرحیم، میمنت‌آبادی، امیر، و خلیلیان، صادق (۱۳۹۹). مدلسازی عوامل مؤثر بر اقتصاد تعاونی‌ها با رویکرد ترکیبی. *نشریه مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی*، ۴(۱۵)، ۳۶۰-۳۳۷. https://issk.sndu.ac.ir/article_1385_4cce083982bb91897d0f1108edcc8ab5.pdf
- حضرتی، مجید، و بابایی فینی، ام‌السلمه (۱۳۹۱). شناسایی عوامل مؤثر بر غیرفعال شدن تعاونی‌های کشاورزی با استفاده از تحلیل دلفی (مطالعه موردی: شهرستان خدابنده). *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۲(۶)، ۹۱-۱۰۳. https://journals.marvdasht.iau.ir/article_109.html
- حضرتی، مجید؛ مجیدی، بتول، و رحمانی، بیژن (۱۳۸۹). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی بخش مرکزی شهرستان خدابنده. *نشریه تعاون*، ۲۱(۳)، ۸۹-۱۰۹.
- حقایق، بهزاد (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر عدم موفقیت شرکت‌های تعاونی بخش کشاورزی در شهرستان بوشهر. *نشریه تعاون*، ۲۰(۲۱۲)، ۱۸۳-۲۰۳.
- حیدری، فریبا، نادری مهدی، کریم، یعقوبی فرانی، احمد و حیدری، علیقلی (۱۳۹۴). شاخص‌های شناسایی تعاونی‌های موفق کشاورزی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۴(۱۴)، ۳۹-۶۰.
- رستگار، محمد، کیاچگوری، داود، تقی‌پوریان، محمدجواد، و پورپاشا، محمدمهدی (۱۴۰۱). ارائه مدل کیفی رقابت‌پذیری شرکت‌های تعاونی برمبنای اصول تعاون با رویکرد فراترکیب. *فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی*، ۹(۴)، ۵۲۵-۵۳۹. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2022.333321.2007>
- رستمی‌تبار، فارق (۱۳۸۶). بررسی و تحلیل کیفی مشکلات تعاونی‌های روستایی استان کرمانشاه از دیدگاه مدیران عامل. *نشریه تعاون*، ۱۹۱-۱۹۲، ۶۹-۷۳.
- سهیلی، کیومرث، مرادی، سارا، و حیدریان، مریم (۱۳۹۸). نقش تعاونی‌های تولیدی و غیرتولیدی بر کنترل تورم در استان کرمانشاه با تأکید بر اهمیت تعاون در اسلام. *مطالعات اقتصاد اسلامی*، ۲(۲۲)، ۲۷۳-۳۰۸. https://ies.isu.ac.ir/article_2366_16c6c88011500418668d97ff10650f98.pdf
- سوندبرگ، ریچارد (۱۳۹۱). *منفعت‌طلبی و ساختار اجتماعی: مباحثی در جامعه‌شناسی اقتصادی*. ترجمه علی‌اصغر سعیدی. تهران: لوح فکر.
- صفری شالی، رضا (۱۳۸۱). تعاونی‌های تولید روستایی ایران. *نشریه جهاد*، ۲۲(۲۵۱-۲۵۰)، ۶۴-۷۱.

- صفری، سعید (۱۳۹۷). علل محقق نشدن اهداف برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در توسعه تعاونی‌ها. *فصلنامه علمی-پژوهشی فرایند مدیریت و توسعه*، ۳۱(۴)، ۶۳-۹۸. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.17350719.1397.31.4.1.8>
- طالب، مهدی (۱۳۹۱). *اصول و اندیشه‌های تعاونی*. تهران: دانشگاه تهران.
- عابدی جعفری، عابد، و امیری، مجتبی (۱۳۹۸). فراترکیب، روشی برای سنتز مطالعات کیفی. *نشریه روش‌شناسی علوم انسانی*، ۲۵(۹۹)، ۷۳-۸۷. https://method.rihu.ac.ir/article_1629.html
- عباسی، اسفندیار (۱۳۸۲). واره: نوعی تعاونی سنتی کهن و زنانه در ایران. *مجله انسان‌شناسی (نامه انسان‌شناسی)*، ۲(۴)، ۲۴۳-۲۵۵.
- عباسی، محرم، ابراهیمی، الهام، شیخی قهپی، ملیحه، و اکبری، علیرضا (۱۳۹۸). تحلیل سطوح مفهوم سرمایه اجتماعی با رویکرد فراترکیب. *فصلنامه علمی جامعه‌پژوهی فرهنگی*، ۱۰(۲)، ۷۸-۵۵. https://socialstudy.ihcs.ac.ir/article_4199.html
- عباسی، رسول، رسول‌زاده، بهزاد، و عباسی، پروین (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر موفقیت و عدم موفقیت تعاونی‌های تولیدی استان اردبیل. *نشریه تعاون*، ۲۰(۲۱۱-۲۱۰)، ۷۱-۹۰.
- علی‌بیگی، امیرحسین، و شاهمرادی، مهنا (۱۳۹۵). بررسی رکود تعاونی‌های مرغ تخم‌گذار استان کرمانشاه. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۵(۱۷)، ۳۲-۱.
- فرهادی، مرتضی (۱۳۸۷). گونه‌شناسی یاریگری‌ها و تعاونی‌های سنتی در ایران. *پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی*، ۸(۲)، ۱۳-۶۰.
- فلیک، اووه (۱۳۹۱). *درآمدی بر تحقیق کیفی*. ترجمه هادی جلیلی. تهران: نشر نی.
- فیروزآبادی، سید احمد، و حسینی، سید رسول (۱۳۹۰). بررسی موانع و مشکلات تعاونی‌های روستایی در بازاریابی محصولات کشاورزی (مورد مطالعه: شرکت تعاونی روستایی کوشک‌هزار بیضا)، *نشریه توسعه محلی*، ۳(۱)، ۱۳۱-۱۴۸. https://jrd.ut.ac.ir/article_22841.html
- فیض‌آبادی، حسین، بصیری، علی‌رضا، و رجائی صدر، زینب (۱۳۸۸). بررسی و تحلیل ویژگی‌های تعاونی‌های برتر کشور در سال ۱۳۸۷. *نشریه تعاون و کشاورزی*، ۲۰۴-۲۰۵، ۱۲۹-۱۴۶.
- کیمبرلی، زولی، و رابرت، کراپ (۱۳۸۵). *اصول و رویکردهای تعاون در قرن بیست و یکم*. ترجمه مرجانه سلطانی. تهران: پایگان.
- لطیفی، سمیه (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی تعاونی‌های فرش دستباف روستایی (مطالعه موردی شهرستان همدان). *فصلنامه انجمن علمی فرش ایران*، ۱۸، ۸۱-۹۶. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.20082738.1390.7.18.6.6>
- هاشمی، سید ضیاء، فولادیان، مجید، میرمحمدتبار، سید احمد، تیموری، محمود، و تیموری، مصطفی (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها در ایران: مطالعه‌ای فراتحلیل. *نشریه توسعه محلی (روستایی-شهری)*، ۱۴(۱)، ۲۷-۵۴. <https://doi.org/10.22059/jrd.2022.340085.668708>
- هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر ناکارآمدی تعاونی‌های مصرف در شهر کرمانشاه. *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۲(۸)، ۵۳-۶۶. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_15.html
- وزارت تعاون (۱۳۸۴). *اصول و اندیشه‌های تعاون*. تهران: وزارت تعاون، معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج وزارت تعاون.
- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (۱۳۹۸). *آمارنامه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی سال ۱۳۹۷*. مرکز آمار و اطلاعات راهبردی، تهران.
- ولی‌زاده، اقدس، آگهی، حسین، قربانی پیرعلیده، فاطمه، خلیلی، امین و قربانی پیرعلیده، آزاده (۱۳۹۳). بررسی عوامل بازدارنده توسعه تعاونی‌های کشاورزی شهرستان دهلران با استفاده از رهیافت نظریه بنیانی. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۳(۱۰)، ۲۵-۴۳.
- Abbasi, E. (2003). Vareh: A type of ancient traditional female cooperative in Iran. *Journal of Anthropology (Anthropology Letter)*, 2(4), 243-255. (In Persian)
- Abbasi, M., Ebrahimi, E., Sheikhi Qahi, M., & Akbari, A. (2019). Analyzing the levels of the concept of social capital with a metacombination approach. *Scientific Quarterly of Cultural Studies Society, Research Institute of Humanities and Cultural Studies*, 10(2), 55-78. https://socialstudy.ihcs.ac.ir/article_4199.html (In Persian)

- Abbasi, R., Rasulzadeh, B., & Abbasi, P. (2009), Factors affecting the success and failure of production cooperatives in Ardabil province. *Cooperative Journal*, 20(210-211), 71-90. (In Persian)
- Abedi Jafari, A., & Amiri, M. (2019), meta-combination, a method for the synthesis of qualitative studies. *Methodology Journal of Human Sciences*, 25(99), 73-87. https://method.rihu.ac.ir/article_1629.html (In Persian)
- Mamo, Y. A., Haji, J., Legesse, B., & Sassi, M. (2021). Challenges of agricultural cooperatives and their impact on profitability of potato growers in eastern Ethiopia. *Review of Agricultural and Applied Economics (RAAE)*, 24(2), 62-77.
- Afzali, Z., & Zare Mehrjerdi, M. (2021). Study of the impact of Corona on the decline of agricultural cooperatives' business. *International Business Management Journal*, 4(3), 91-103. <https://doi.org/10.22034/jiba.2021.45467.1681> (In Persian)
- Ajili, A., Manjemzadeh, Z., & Ashrafi, P. (2009). Examining the issues and problems of women's cooperatives in Khuzestan province and their quantitative and qualitative solutions. *Cooperative Journal*, 20(208-209), 63-79. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27835464.1388.20.208209.5.8> (In Persian)
- Akbari, H. (2014). Comprehensive plan for the formation and development of cooperatives in North Khorasan province. *Research project of the General Directorate of Cooperatives, Labor and Social Welfare of North Khorasan*. (In Persian)
- Ali Beigi, A., & Shahmoradi, M (2016). Investigation of the stagnation of laying hen cooperatives in Kermanshah Province. *Cooperative and Agriculture Quarterly*, 5(17), 1-32. (In Persian)
- Arayesh, M (2019), identifying and analyzing the challenges of nomadic cooperative companies in Ilam province using thematic analysis. *Cooperative and Agriculture Journal*, 8(30), 125-165. (In Persian)
- Aref, F. (2011). Agricultural cooperatives for agricultural development in Iran. *Life Science Journal*, 8(1), 82-85.
- Asdaghpour, H., & Amiri, Z. (2016). Rural Development Factors with an Emphasis on the Role of Cooperatives in Guilan Province, Iran. *International Journal of Agricultural Management and Development (IJAMAD)*, 6(4), 421-429.
- Barraud-Didier, V., Henninger, M. C., & El Akremi, A. (2012). The relationship between members' trust and participation in governance of cooperatives: The role of organizational commitment. *International Food and Agribusiness Management Review*, 15(1), 1-24.
- Borgen, S. O. (2002). Agency Problems in Norwegian Agricultural Cooperatives. <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmloi/handle/11250/2501630>
- Ole Borgen, S. (2001). Identification as a trust-generating mechanism in cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 72(2), 209-228. <https://doi.org/10.1111/1467-8292.00165>
- Brandão, J. B., & Breitenbach, R. (2019). What are the main problems in the management of rural cooperatives in Southern Brazil?. *Land Use Policy*, 85, 121-129.
- Chloupkova, J., Svendsen, G. L. H., & Svendsen, G. T. (2003). Building and destroying social capital: The case of cooperative movements in Denmark and Poland. *Agriculture and Human Values*, 20, 241-252. <https://doi.org/10.1023/A:1026141807305>
- Cook, M. L. (1995): The Future of U.S. Agricultural Cooperatives: A Neo-Institutional Approach. *American Journal of Agricultural Economics*, 77(5), 1153-1159.
- Dimas, B., Lyne, M., & Bailey, A. (2022). Identifying and Addressing Institutional Problems Constraining the Financial Performance of Rice Cooperatives in the Philippines. *Asian Journal of Agriculture and Rural Development*, 12(3), 148-156.
- Dobrohoczki, R. (2006). Cooperatives as social policy means for creating social cohesion in communities. *Journal of Rural Cooperation*, 34(2), 139-159. <http://dx.doi.org/10.22004/ag.econ.44669>
- Dobrohoczki, R. (2006). Cooperatives as social policy means for creating social cohesion in communities. *Journal of Rural Cooperation*, 34(2), 139-159.
- Eisenhardt, K. M. (1989). Agency theory: an assessment and review. *Academy of Management Review*, 14, 57-74. <https://doi.org/10.5465/amr.1989.4279003>
- Etefa, D. F. (2022). Contributions of Cooperatives and Encountering Challenges in Ethiopia. *American Journal of Research in Business and Social Sciences*, 2(1), 1-14.

- Feizabadi, H., Basiri, A., & Rajaei Sadr, Z. (2009). Review and analysis of the characteristics of the country's top cooperatives in 2018. *Cooperative and Agriculture*, 204-205, 129-146. (In Persian)
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *Journal of Law and Economics*, 26, 301-325.
- Farhadi, M. (2008). Typology of traditional cooperatives and cooperatives in Iran. *Humanities and Social Sciences*, 8(2), 13-60. (In Persian)
- Feng, L., & Hendrikse, G.W.J. (2012). Chain interdependencies, measurement problems and efficient governance structure: cooperatives versus publicly listed firms. *European Review of Agricultural Economics*, 39, 241-255. <https://doi.org/10.1093/erae/jbr007>
- Firouzabadi, S., & Hosseini, S. (2011). Surveying the obstacles and problems of rural cooperatives in marketing agricultural products (case study: Rural cooperative company of Kushakharzar Beyza village. *Local Development*, 3(1), 131-148. https://jrd.ut.ac.ir/article_22841.html (In Persian)
- Flick, U. (2012). *An introduction to qualitative research*. Translated by: H. Jalili. Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- Fulton, M., & Larson, K. (2009). The restructuring of the Saskatchewan wheat pool: overconfidence and agency. *Journal of Cooperatives*, 23, 1-19.
- Fulton, M. E., & Hueth, B. (2009). Cooperative conversions, failures and restructurings: an overview. *Journal of Cooperatives*, 23, i-xi.
- Golmohammadi, F. (2018). Farmer Cooperatives as an Agricultural Innovation System for Organizing and Changing Rural Land Use from Peasantry to Collective Action among Villagers in Iran. *Black Sea Journal of Agriculture*, 1(2), 44-59.
- Haghaei, B. (2009). Factors affecting the failure of cooperative companies in the agricultural sector in Bushehr city. *Cooperative Journal*, 20(212), 188-200. (In Persian)
- Harte, L. N. (1997). Creeping privatisation of Irish co-operatives. A transaction cost explanation. In *Strategies and structures in the agro-food industries*. J. Nilsson et G. Van Dijk, dir. Assen, Netherlands: Van Gorcum 31-53.
- Hashemi, S. Z., Fouladiyan, M., Mir Mohammad Tabar, S., Teimuri, M., & Teimuri, M. (2023). Investigating factors affecting the success of cooperatives in Iran: a meta-analysis study. *Journal of local development (Rural-Urban)*, 14(1), 27-54. <https://doi.org/10.22059/jrd.2022.340085.668708> (In Persian)
- Hazar Jaribi, J. (2013). Investigation of the factors affecting the inefficiency of non-use cooperatives in the city of Kermanshah. *Regional Planning Quarterly*, 2(8), 53-66. (In Persian)
- Hazrati, M., & Babaei Fini, U. (2012). Identifying factors affecting the deactivation of agricultural cooperatives using Delphi analysis (Case study of Khodabandeh city). *Regional Planning Quarterly*, 2(6), 91-103. https://journals.marvdasht.iau.ir/article_109.html (In Persian)
- Hazrati, M, Majidi, B & Rahmani, B. (20\). Identifying factors affecting the success of agricultural cooperatives in the development of the rural economy in the central part of Khodabande. *Cooperative Magazine*, 21(3), 89-109. (In Persian)
- Heilbrunn, S. (2005). Entrepreneurship, social capital and community development: The case of the Israeli kibbutz. *Journal of Rural Cooperation*, 33(2), 111-126. <http://dx.doi.org/10.22004/ag.econ.45105>
- Heydari, F., Naderi, M., Karim Yaqoubi Farani, A., & Heydari, A. (2015). Indicators for identifying successful agricultural cooperatives. *Cooperative and Agriculture Quarterly*, 4(14), 39-60. (In Persian)
- Holmström, B. (1999). The future of cooperatives: a corporate perspective. *Finnish Journal of Business Economics*, 48(4), 404-417.
- Hong, G., & Sporleder, T. L. (2007). Social Capital in Agricultural Cooperatives: Application and Measurement. Available at: www.usaskstudies.coop/socialeconomy/files/congress07/hong_sporleder.pdf
- Hosseini, S., Pedram, A., Meiment Abadi, A., & Khalilian, S. (2020). Modeling factors affecting the economy of cooperatives with a combined approach. *Journal of National Defense Strategic Management Studies*, 4(15), 337-360. (In Persian)

- Hosseinpur, Z., Menhaj, M. H., &Kavoosi-Kalashami, M. (2016). Assessment Improving and organizing mechanism of water users cooperatives using AHP method in Esfarayen County, Iran. *International Journal of Agricultural Management and Development (IJAMAD)*, 6(1047-2017-1689), 339-351. https://issk.sndu.ac.ir/article_1385_4cce083982bb91897d0f1108edcc8ab5.pdf
- Karakas C. (2019), *Cooperatives: Characteristics, activities, status, challenges, Briefing 635541*, European Parliamentary Research Service, Brussels.
- Kimberly, Z., & Krapp, R. (2006). Principles and approaches of cooperation in the 21st century. Translated by: M. Soltani. Tehran: Payegan Publishing House. (In Persian)
- Laffont, J. J., & Martimort, D. (2002). *The theory of incentives: the principal-agent model*. Princeton University Press, Princeton, NJ, USA.
- Latifi, S. (2011). Pathology of rural handwoven carpet cooperatives (Case study of Hamedan city). *Iranian Carpet Scientific Association Quarterly*, 18, 81-96. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.20082738.1390.7.18.6.6> (In Persian)
- Mahdavi, A. (2015). The economic, social, and ecological impacts of wild pistachio (*PistaciaatlanticaDesf.*) oleo-gum resin extraction cooperatives in Zagros forests, Ilam province, Iran. *Forests, Trees and Livelihoods*, 24(4), 275-284.
- Ministry of Cooperation (۲۰۰۵). Principles and ideas of cooperation. Tehran: Ministry of Cooperatives, Vice President of Research, Education and Promotion of the Ministry of Cooperatives. (In Persian)
- Ministry of Cooperation, Labor and Social Welfare (20۱۸). Statistics letter of the Ministry of Cooperation, Labor and Social Welfare for the year 20۱۸. Strategic Information and Statistics Center, Tehran. (In Persian)
- Okoye, C. U. (1997). Some Administrative and Management Problems of Cooperatives in Development Countries: The Case of Nigeria. *Journal of Rural Development and Administration*, 29(1).
- Ortmann, G. F., & King, R. P. (2007). Agricultural cooperatives I: History, theory and problems. *Agrekon*, 46(1), 40-68.
- Olfati, J., Rangriz, H., Ahmadi, K., & Rezaei, B. (2021). Designing and explaining the development model of agricultural cooperative companies with the foundation data approach (Study case: Ministry of Cooperatives, Labor and Social Welfare. *Cooperative and Agriculture Quarterly*, 10(37), 87-114. (In Persian)
- Özalp, A., & Yilmaz, İ. (2020). Evaluation of The Problems Of Milk Collecting Agricultural Cooperatives In The West Mediterranean Region Of Turkey. *International Journal of Agriculture Forestry and Life Sciences*, 4(2), 311-314.
- Pahlavani, M., Karim, M., & Ghorbani, H. (2008). Review and survey about the problems and capabilities of the cooperative sector of Sistan and Baluchistan Province. *Village and Development Quarterly*, 11(1), 101-129. (In Persian)
- Regina Leite, A., Machado Padilha, A. C., &Binotto, E. (2021). Cooperation challenges in agricultural cooperatives. *Brazilian Journal of Management/Revista de Administração da UFSM*, 14(4).
- Richards, T. J., Klein, K. K., & Walburger, A. (1998). Principal-agent relationships in agricultural cooperatives: An empirical analysis from rural Alberta. *Journal of Cooperatives*, 13, 21-33. <http://dx.doi.org/10.22004/ag.econ.46223>
- Rokholt, P. O. (1999). Strengths and weaknesses of the co-operative form: A Matter of Perspective and Opinion. *Paper presented at the ICA International Co-operative Research Conference*, Quebec, August 1999.
- Rostami Tabar, F. (2007). Review and qualitative analysis of the problems of rural cooperatives in Kermanshah province from the point of view of managing directors. *Cooperative Journal*, 191-192, 69-73. (In Persian)
- Rastegar, M., Kiakjuri, D., Taghipourian, M., & Pourpasha, M. (2022). Presenting a qualitative model of the competitiveness of cooperative companies based on the principles of cooperation with a metacombination approach. *Rural Development Strategies Quarterly*, 9(4), 525-539. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2022.333321.2007> (In Persian)
- Safari Shali, R. (2002). Rural Production Cooperatives of Iran. *Jihad*, 22(250-251), 64-71. (In Persian)
- Safari, S. (2018). The reasons for not achieving the goals of the fifth economic, social, and cultural development program in the development of cooperatives. *Scientific-Research Quarterly of the Management and Development Process*, 31(4), 63-98. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.17350719.1397.31.4.1.8> (In Persian)

- Soheyli, K., Moradi, S., & Heydarian, M. (2019). The role of productive and non-productive cooperatives in controlling inflation in Kermanshah province with an emphasis on the importance of cooperation in Islam. *Islamic Economic Studies*, 2, 273-308.
https://ies.isu.ac.ir/article_2366_16c6c88011500418668d97ff10650f98.pdf (In Persian)
- Swedenberg, R., & Granwater, M. (2012). *Economic Sociology; Social construction and economic action*. Translated by: A. A. Saeedi. Tehran: Tisa Publications. (In Persian)
- Taleb, M. (2012). *Cooperative principles and ideas*. Tehran: Tehran University Press. (In Persian)
- Turkman, M., & Afshar, M. (2010). Examining the strengths and weaknesses of managers and ways to improve management skills in active cooperative companies in Hamadan province. *Cooperative Journal*, 21(20), 111-127. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27835464.1389.21.2.6.2> (In Persian)
- Valentinov, V., & Iliopoulos, C. (2012). Property rights problems in agricultural cooperatives: A heterodox institutionalist perspective. *German Journal of Agricultural Economics*, 61(670-2016-45961), 139-147.
- Valizadeh, A., Agahi, H., Ghorbani Pir Alidehi, F., Khalili, A., & Ghorbani Pir Alidehi, A. (2014). Investigating the factors inhibiting the development of agricultural cooperatives in Dehloran city using the foundational theory approach. *Cooperative and Agriculture Quarterly*, 3(10), 25-43. (In Persian)
- Walsh, D., & Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: A literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(2), 204-211.